



D E CIRKELDANS VAN DE KOUSENBANDSLANG: WAAR KOMEN DE NAMEN

VOOR DEZE SLANG VANDAAN?

T HE CIRCLE DANCE OF THE GARTER SNAKE: WHERE DO THE NAMES OF THESE SNAKES COME FROM?

A.A. Verveen, Poelwaai 3,
NL 2162 HA Lisse. E-mail:
a.a.verveen@wanadoo.nl

A.A. Verveen, Poelwaai 3, NL 2162 HA
Lisse. a.a.verveen@wanadoo.nl

De door ons waargenomen en vastgelegde cirkeldans van de kousenbandslang *Thamnophis* (Verveen & de Cock Buning, 2003) blijkt recent ook in het wild te zijn geobserveerd (Verveen & de Cock Buning, 2004). In dit artikel ga ik in op de namen van deze slangen en in een volgend op sommige volksverhalen. Het blijkt dat het niet onwaarschijnlijk is dat deze dans in Noord-Amerika al vroeg is gezien en in zowel de naam van het dier als in de verhalen een belangrijke rol heeft gespeeld.

1 De benaming van deze slangen

1.1 Wetenschappelijke namen

In haar bespreking van ons eerste artikel over de cirkeldans (Verveen & de Cock Buning, 2003) vroeg Marian Tjaden (2004) zich af hoe deze dieren aan hun naam kwamen:

'Behalve het gedrag, is ook de naam raadselachtig. Althans: *thamn* is Grieks voor 'struik' en *ophis* betekent 'slang'. Dat is nog simpel. Maar sirtalis is moeilijk thuis te brengen. Dat wordt dus speculeren. Er zijn nauwelijks woorden die met 'sirt'

The circle dance of the garter snake *Thamnophis* reported by us (Verveen & de Cock Buning, 2003) has recently been seen in the wild state (Verveen & de Cock Buning, 2004). The investigation of the names for these snakes is the subject of this paper while several folktales will be the subject of another article. Name and, especially, the folktales do make it plausible that this dance was already seen in former times. The circle dance may, hence, have influenced, perhaps even induced the popular name of the genus and it may have given rise to several folktales, especially within North America.

1 Names given to these snakes

1.1 Scientific names

In her discussion of the paper on the circle dance (Verveen & de Cock Buning, 2003), Marian Tjaden (2004) commented upon the names given to these snakes (translation of the citation):

Their behaviour is an enigma, and so is their name. Well, *thamn* is Greek for 'bush' and *ophis* means 'snake'. This is easy. *Sirtalis* on the other hand, is quite difficult to place,



beginnen. Niet in het Engels, niet in het Frans, niet in het Latijn. Wel in het Grieks. Sirtaki bijvoorbeeld. Maar ook *sirtos*. En, o toeval! Sirtos is volgens de beschrijvingen op internet de naam van een oeroude, slangachtige dans op Kreta. De voeten mogen het contact met de grond niet verlaten, vandaar het schuifelen, en de deelnemers vormen een cirkel. Volgens sommigen gaat de dans over leven en dood, liefde en geheime wensen'.

In de loop van de geschiedenis zijn de officiële wetenschappelijke namen nogal eens veranderd, doordat de inzichten binnen de biologische taxonomie, de classificatie en systematiek, zich wijzigden. Toch hebben sommige namen inmiddels al een respectabele leeftijd bereikt.

De naam *sirtalis* is al behoorlijk oud. De Zweedse botanicus Karl von Linné (1707-1778) beter bekend onder zijn gelatiniseerde naam Carolus Linnaeus, is de man die de officiële wetenschappelijke nomenclatuur voor de planten en de dieren ontwierp (zie Bryson, 2004, blz. 330-334 voor diens biografie, of raadpleeg het Internet). In 1758 gaf hij deze slang de namen *Coluber sirtalis* (Linnaeus, 1758, blz. 222). De geslachtsnaam (genusnaam) *Coluber* is Latijn voor slang. Bekijken wij Linnaeus' boek, dan staan de slangen - *Serpentes* - anders dan nu als aparte groep naast de amfibieën in eigenlijke zin - *Amphibia* - en de reptielen - *Reptiles* - (schildpadden en hagedissen) onder de hoofdgroep (klasse) *Amphibia* ingedeeld (Linnaeus, blz. 194). Onder de slangen (*Amphibia Serpentes*) treffen wij vervolgens het genus *Coluber* aan, waar wij inderdaad *Sirtalis* zien staan (Linnaeus p. 222, nr.

so we have to speculate. There are hardly any words that start with 'sirt'. Not in English, French or Latin. Such words do exist in Greek, however, such as Sirtaki, but also *sirtos*. And what a coincidence . . . According to descriptions on the Internet *sirtos* is the name for an ancient snakelike dance on Crete. The feet may not lose contact with the soil, hence the shuffling movement, and the dancers form a circle. Some say that the dance concerns life and death, love and secret wishes.

During the course of history formal scientific names changed and still may change with the change of insights in taxonomy. Some names are, however, still of respectable age. And so is the species name *sirtalis*.

The Swedish botanist Karl von Linné (1707-1778), better known by his Latinized name Carolus Linnaeus created the formal scientific nomenclature for organisms (cf. Bryson, 2003 for his biography, or search on the Internet). In 1758 Linnaeus named the common garter snake *Coluber sirtalis* (Linnaeus, 1758). The generic name *Coluber* is Latin for snake. When we study Linnaeus' work then it appears that his classification of the snakes differs from today. *Amphibia* in the strict sense of the term, snakes - *Serpentes* -, *Reptiles* (tortoises and lizards) as well as some other groups were all classified by him under the *Amphibians* (Linnaeus, p. 194). Among the snakes (*Amphibia Serpentes*) we find our sought for snake *Sirtalis* indeed: on page 222 under the genus *Coluber* (Linnaeus, p. 222; nr. 262. Fig. 1), with a reference to Pehr Kalm. He wrote that the

262. Sirtalis. 150—114. Kalm.
 Habitat in Canada.
 Vittæ tres viridi-cæruleascentes in corpore
 fusco tenui striato.

fig. 1). Hij verwees vervolgens naar Pehr Kalm. Daaronder schreef hij dat het dier in Canada leeft en er als volgt uitziet: 'Drie blauwgroene banden op een donker, slank, gestreept lichaam'.

Figuur 1 / Figure 1: Classificatie van (*Coluber*) *sirtalis* door Linnaeus in 1758. Classification of (*Coluber*) *sirtalis* by Linnaeus (1758)

262. fig. 1). Hij verwees vervolgens naar Pehr Kalm. Daaronder schreef hij dat het dier in Canada leeft en er als volgt uitziet: 'Drie blauwgroene banden op een donker, slank, gestreept lichaam'.

De naam *Thamnophis* dateert van 1843 en werd door Fitzinger aan deze dieren gegeven (Fitzinger, blz. 26). Omdat dit dier meer in de buurt van water is te vinden, zijn sommige schrijvers niet erg van de wetenschappelijke naam gecharmeerd (Schwenkmayer, 2004), want *Thamnos* is Grieks voor 'struik' en *ophis* voor slang.

Sindsdien werden nog verschillende andere soorten onder het geslacht *Thamnophis* gerangschikt. Daartoe hoort ook onze kousenbandslang *Thamnophis sirtalis*. De ondersoort *Thamnophis sirtalis sirtalis*, bijvoorbeeld, heeft ondertussen een stuk of negen 'officiële' namen gehad (Rossman e.a., 1996, blz. 259-260), respectievelijk: 1758: *Coluber sirtalis*, 1766: *Coluber ordinatus* (geordend, geregeld, methodisch) 1788: *Coluber taenia* (gestreept), 1803: *Coluber ibibe* (?), 1837: *Tropidonotus* (omcirkeld of gekenmerkt door een ring of ringen) *bipunctatus* (met twee punten of vlekken), 1854: *Thamnophis jauresi* (naar Jaures), 1875: *Eutaenia* (goed gestreept) *sirtalis obscura* (donker, duister), 1889: *Eutaenia sirtalis*

animal lives in Canada and that it could be described as showing: 'Three blue-green bands on a darker, slender, striated body'.

The animals were called *Thamnophis* by Fitzinger in 1843 (Fitzinger, p.26). Some writers do not like this scientific name (cf. Schwenkmayer, 2004), for *Thamnos* is Greek for 'bush' and *ophis* for 'snake', while the garter snake usually lives in the vicinity of water. More species were in due time added to this genus. Among these is the common garter snake *Thamnophis sirtalis sirtalis*. In the mean time it has been called by nine different names (Rossman et al. 1996, p. 259-260): 1758: *Coluber sirtalis*, 1766: *Coluber ordinatus* (well-ordered; orderly; regular; methodical), 1788: *Coluber taenia* (banded, striped), 1803: *Coluber ibibe* (?), 1837: *Tropidonotus* (encircled or marked with, or as with, a ring or rings) *bipunctatus* (with two spots), 1854: *Thamnophis jauresi* (after Jaures), 1875: *Eutaenia* (well-striped) *sirtalis obscura* (dark), 1889: *Eutaenia sirtalis melanota* (black, dark), 1889: *Eutaenia sirtalis graminea* (grasses). The species as a whole received its definitive scientific name in 1899 when Allen changed it to *Thamnophis sirtalis* (Rossman et al., 1996, p. 263). In this manner the com-



melanota (zwart, donker), 1889: *Eutaenia sirtalis graminea* (gras). In 1899 kreeg deze soort van Allan zijn definitieve (althans huidige) wetenschappelijke naam: *Thamnophis sirtalis* (Rossman e.a., 1996, p. 159-260, 263) en daarmee dus ook de ondersoort *Thamnophis sirtalis sirtalis*.

Beltz (2003) schrijft, dat *sirtalis* betekent 'als een kousenband' en dat dit vermoedelijk slaat op het strepenpatroon van de slang. Anderen vertellen dat de sokophouders van de mannen uit die tijd zo'n kleurig longitudinaal streep patroon vertoonden (cf. Graham, 1997) en de naam 'kousenbandslang' op het streep patroon van de slang is geënt. Zo'n patroon zat op de kousenbanden die de heren indertijd gebruikten om hun sokken op te houden (Wellesley College, 1998).

Maar in de woordenboeken is slechts te vinden dat het Griekse *syrt* de betekenis van 'drijfzand' of 'moeras' heeft (<http://www.thefreedictionary.com/Syrt>). Ik ben daarom van mening, dat deze naam niets met de kousenband van doen heeft.

Omdat gewone kousenbandslangen vaak in de buurt van water of in een vochtige omgeving zijn te vinden, is het best mogelijk dat deze betekenis aan de term *sirtalis* ten grondslag ligt. Dan betekent *sirtalis* 'in de buurt van water levend'.

Linnaeus verwijst in zijn beschrijving naar een publicatie van Kalm (P. Kalmii in *Pensylvaniam et Canadam*. 1747). Ik ben er niet in geslaagd deze publicatie te lokaliseren. Kalm schreef veel brieven aan Linnaeus (Hult, 1822). Ik doorzocht de brieven die hij tussen 1748 en 1751 schreef, maar deze slang werd daar niet

mon garter snake *Thamnophis sirtalis sirtalis* did also obtain its present scientific name.

Beltz (2003) mentions that *sirtalis* means 'like a garter' which may refer to the garter's striped pattern (cf. Graham (1997): 'the name "garter" was probably chosen because these snakes, like the fancy garters that once were used to hold up men's socks, have colourful, longitudinal stripes.'


or: 'The name "garter snake" comes from the snake's pattern of stripes, which resembles the garters that gentlemen used to employ to hold up their socks' (Wellesley College, 1998).

The Greek word *syrt*, however, means 'quicksand' or 'bog' (<http://www.thefreedictionary.com/Syrt>), so I am inclined to think that the term '*sirtalis*' is not related to 'garter'. Since common garter snakes may live in or near water or in relatively humid surroundings this relationship may have played a role in the origin of this name. In this case the term *sirtalis* means 'living near water'.

Linnaeus referred to a publication of Pehr Kalm (P. Kalmii in *Pensylvaniam et Canadam*. 1747). I could not find the publication, however. The snake did not appear in Kalm's letters to Linnaeus written between 1748 up to 1751 (Hult, 1922). Nor could it be found in Bartram & Kalm's '*Travels in Pensilvania and Canada*' which was published in 1751. This is a pity for it still remains unclear who coined the name *sirtalis* and for what reasons.

1.2 Common names

Popular names for the genus are twofold: 'ribbon snakes' for the two relatively long



genoemd. Ook vond ik die niet in Bartram en Kalm's *Travels in Pensylvania and Canada*, dat in 1751 was verschenen, en evenmin in zijn reisverslag (Kalm & Benson, 1750/1966). Dit is jammer, want nu blijft het onduidelijk wie de naam *sirtalis* heeft bedacht en om welke redenen. Voor nadere informatie over dit punt houd ik mij aanbevolen.

1.2 Gewone namen

De populaire namen voor dit geslacht zijn tweeledig: 'lintslangen' ('ribbon snakes') voor twee soorten, een oostelijke (*Thamnophis sauritus*) en een westelijke vorm (*Thamnophis proximus*) die beide relatief lang en dun zijn (Rossman, e.a., p. 228), en kousenbandslangen voor de ca. twintig andere soorten. Binnen deze twee 'supergroepen' zijn de onderlinge verschillen kleiner dan ertussen (Rossman, e.a., p. 228).

In Amerika worden de kousenbandslangen echter ook vaak 'tuinslangen' genoemd (Graham, 1997). Dit komt vermoedelijk zowel door de in het Engels vergelijkbare klanken voor kousenband ('garter') en tuin ('garden') als door het feit dat deze dieren vaak in de tuinen zijn te vinden.

2 Speculaties

2.1 De naam Kousenband

Tijdens mijn speurtochten over het Internet naar meer informatie over en rond de cirkeldans van de *kousenband*-slang, vroeg ik mij af waar de populaire naam van deze groep dieren: de kousenbandslang, vandaan komt. Ik kon echter geen referenties vinden over de bron van de term 'Kousenband'-slang, noch over de tijd waarin deze naam ontstond. In de literatuur wordt er bij mijn weten geen

and slender species *Thamnophis sauritus*, the eastern ribbon snake and *Thamnophis proximus*, the western ribbon snake (Rossman, et al., p. 228) and 'garter snakes' for the about 20 other species. Within each group the species are more similar than between the two groups, especially with respect to relative size and position of their visceral organs (Rossman, et al., p. 228).

Garter snakes are often also called 'garden snakes' both because of the similarity between the sounds and since they are often found in gardens (Graham, 1997).

2 Speculation

2.1 The term garter

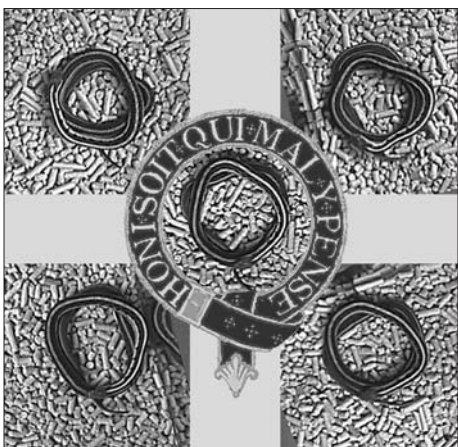
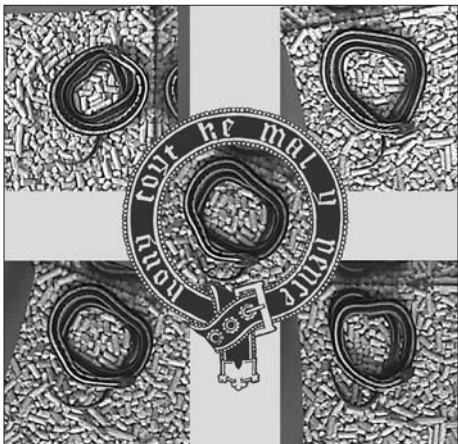
I searched the Internet for ideas related to the circle dance of the Garter snake, however remotely. This led me at first to the question of the name. Why were they called garter snakes? I have neither been able to find any direct reference to the original source for the name 'garter' snake nor to the period in which the term originated. Some elucidation may, however, be possible by studying the role of the garter within the Anglo-Saxon culture.

2.2 The Order of the Garter

Garters as a piece of clothing do have a respectable age, indeed. We know this because of the existence of the Order of the Garter (Boulton, 1996). In 1344 King Edward III let it be known that he wanted to initiate a new order. He was inspired by the legend of King Arthur and the Knights of the Round Table. Inspired by the essentially similar device of the Castillian Order of the Band he choose a unique piece of male apparel that had in the mean time fallen out of fashion, the garter, worn below the knee for an emblem (Boulton, pp. 113, 158). He used



aandacht aan besteed (zie bijv. Rossman e.a., 1996). Door naar de rol te kijken die de kousenband in de Angelsaksische cul-



Figuur 2A / Figure 2A. Tweedimensionaal Kousenbandembleem. Richting: rechtson (2A) en linksom (2B). Met rechts- resp. linksom draaiende slang.

Figuur 2B / Figure 2B. Two-dimensional Garter emblem. Direction: right turn (2A) and left turn (2B). With corresponding turns of the snake.

the two-dimensional shape of the garter for the first time in his war with the French to claim their throne, stitched on streamers powdered with blue garters (Boulton, p. 112).

He devised his famous motto *Honi soit qui mal y pense* ('Shame on him who thinks ill of it' or 'Evil be unto him who thinks evil') to silence those who criticised his claims to the French Crown. The streamers he used in this war were powdered with blue two-dimensional garters (Boulton, p. 112) (fig. 2A and 2B, centre). Only in 1348, after he had won the first battles on land and at sea which marked the beginning of the 100-year war against France, did he create the Order of the Garter. The badge consisted of a three-dimensional miniature belt (fig. 3). Note that rubber was not yet known in those times. The garter is made of blue velvet. It had to be worn buckled just below the left knee whenever the knight appeared in public (Boulton, pp. 152-153).

The emblem (the two-dimensional garter) was stitched on the robe. The three-dimensional garter was sometimes embroidered with gold thread sometimes even with diamonds. It is usually shown and also pictured in its clasped shape. The colours of the garter -gold on blue- were significant since from the very first were they alluded to the royal arms of France (Boulton, p. 159).

The Order of the Garter was intended by Edward III to be reserved as the highest reward for loyalty and for military merit, to be granted to both Englishmen as well as foreigners for loyalty and for military merit, as it still is today.



Figuur 3. De Kousenband zelf. / Figure 3. The Garter.

tuur speelde en speelt, is er misschien toch wat meer over te zeggen.

2.2 De Orde van de Kousenband

Kousenbanden zijn al vele eeuwen als kledingstuk in gebruik. Wij weten dit door het bestaan van de Orde van de Kousenband (Boulton, 1996). In 1344 maakte de Britse koning Edward de Derde bekend, dat hij een nieuwe riddersorde wilde oprichten, die was geïnspireerd door de legende van Koning Arthur en de Ridders van de Ronde Tafel. Geïnspireerd door het embleem van de Castiliaanse Orde van de Band, koos hij een door de mannen gebruikt kledingstuk dat uniek was, omdat het inmiddels in onbruik was geraakt: de onder de knie gedragen kousenband (Boulton, blz. 113,158). Hij voerde dit *blauw* gekleurde symbool allereerst in tweedimensionale, gesloten vorm (fig. 2), gestikt op de wimpels waarmee hij tegen de Fransen optrok om zijn rechten op hun troon te claimen (Boulton, blz. 112).

De critici van Edward's claim op de Franse Kroon trachtte hij door zijn beroemde zinspreuk *Honi soit qui mal y pense* ('Hoon voor hen die het slecht vinden') de mond te snoeren.

De Orde van de Kousenband werd pas in 1348 ingesteld na het winnen van de eerste veldslagen die het begin van de honderdjarige oorlog tegen Frankrijk inluiden. Het ordeteken bestond, naast het genoemde tweedimensionale embleem dat op de mantel was gestikt, uit een

2.3 An apocryphal story of its origin

It took the French about one hundred years to free themselves from the English rule. It is understandable that they were not quite keen on the British. They, hence, ridiculed the Order. About 100 years after the Order was installed, at about 1460, a French romance appeared: *Tirant lo Blanc*. It contained the following story. Shortly before the Garter of the Order was installed one of the ladies of the court lost her garter. Edward picked it up. When some of the knights present were apparently amused the king declared that they would soon hold the same garter in the highest honour. Another writer embellished it, telling that Edward replied that all who thought ill of it would be punished and that he would found an order of knighthood to honour the garter forever (Boulton, p. 155).

Boulton comments (p. 157) that 'it is ... difficult to believe that Edward -- who was very concerned with his public image both at home and abroad -- would have blithely invited the derision of his enemies...by adopting an item of [lady's] underclothing ...as the principal device of the confraternity of heroic knights'. It is, hence, plausible that the French tried to make a fool of the British. They turned the tables on the French, however, adopted the story and used it ever since as a nice and romantic embellishment of the origin of the Order of the Garter.

2.4 Northern America

During the reign of Elisabeth I of England



driedimensionale kousenband (fig. 3), een riempje dat voor elke verschijning in het openbaar onder de linker knie moest worden gegeest en gedragen (Boulton, blz. 152-153). Rubber was toen nog niet bekend.

De kousenband is gemaakt van blauw fluweel, soms geheel bestikt met gouddraad, later eventueel zelfs met diamanten. De kleuren van de kousenband waren net zo veelzeggend als de spreuk, omdat zowel het goud als de kleur blauw aan het blazoen van de Franse koningen waren ontleend (Boulton, blz. 159).

De Orde was en is nog steeds zowel de oudste nog bestaande onderscheiding als de hoogste die door de Engelse koningen zowel aan Engelsen als aan geallieerde buitenlanders voor loyaliteit en voor militaire verdienste kan worden vergeven.


2.3 Een apocrief oorsprongsverhaal

In de Honderdjarige Oorlog vocht Frankrijk zich moeizaam vrij van de Engelse overheersing van grote delen van Frankrijk. Zoals vanzelf spreekt, waren de Fransen in die tijden niet erg op de Engelsen gesteld. De instelling van de Orde van de Kousenband werd door hen gehegeld in een ongeveer 100 jaar later - rond 1460 - verschenen roman *Tirant lo Blanc* (Harlansson 2001). Daarin werd beschreven dat enige tijd voor de vestiging van de Orde een van de dames van het hof in het openbaar haar kousenband verloor, waarop Edward III die opraapte en onder het uitspreken van de bovengenoemde spreuk zowel dit lint als de spreuk als het symbool van de Orde instelde. Aldus redde hij toen de genoemde dame van het stigma onzedelijk gedrag toe te hebben gestaan.

(1558-1603) the first English colonies were established on the northern part of the American continent. In 1584 Sir Walter Raleigh founded Virginia, the first colony in Northern America. Large parts of northern America were henceforth colonised by Anglo-Saxon settlers (besides some of French and of Spanish origin). It is in this vast region that the garter snake occurs in large numbers. The harmless snake must rapidly have become a well-known co-resident.

In those times the garter must have been well known (as it still is) both as a piece of clothing as well as a famous sign of honour. The agreement between snake and garter may then have given the garter snake its popular name. I suppose that at least some of the colonists must have seen the circle dance of this snake. The dance may have reminded them of the two-dimensional shape of the symbol of the Order of the Garter (fig. 2) and hence may have led to its name or reinforced the already given name of the species. But there is even more to say about it, though speculative. The snake often extends his - thin - tail for a moment while it circles around, often with its head somewhere in the vicinity of the tail. During clockwise movements the shape of the animal (fig. 2A) is suggestive of capital Q but is also suggestive of the belt-symbol of the Order of the Garter in its closed state. The head of the snake is comparable with the clasp and his tail with the tongue of the belt. Mirror shapes - also existing for the symbol - appear when it cycles in anticlockwise direction (fig. 2B).

All this remains quite speculative, of course. In another paper I will mention some old-time folk stories. From these it



Het verhaal is hoogstwaarschijnlijk apocrief omdat Edward III er niet de man naar was de Orde op zo'n lichtzinnige manier in te stellen (Boulton, blz. 155).

Het duurde weer een kleine honderd jaar - tot 1534 - voor dit verhaal in Engeland werd opgeschreven. Het inmiddels als romantisch geduide karakter ervan maakte dat het nu zelfs in de officiële annalen van het Engelse koningshuis als een mogelijkheid is beschreven (officiële website van de Britse Monarchie) en de desbetreffende dame zelfs met naam en toenaam wordt genoemd, hoewel het gebeuren meer met legendevorming te maken heeft.

2.4 Noord Amerika

Tijdens de regering van Koningin Elizabeth de Eerste van Engeland (1558-1603) werden de eerste Engelse kolonies in Amerika gevestigd. De eerste was de kolonie (nu staat) Virginia die in 1584 door Sir Walter Raleigh werd gesticht. In de loop van de 17e eeuw werden grote delen van het noorden van Amerika met name door Angelsaksische pioniers gekoloniseerd. Dit is het gebied waarin de kousenbandslang in grote aantallen voorkomt. Deze ongevaarlijke slang moet snel een voor hen heel bekende medebewoner van het land zijn geworden.

Omdat de kousenband hen zowel door de beroemde Orde als door het gebruik als kledingstuk eveneens heel bekend zal zijn geweest (en nog is), zal die overeenkomst vermoedelijk tot de naamgeving hebben geleid. Ik vermoed, dat sommige kolonisten de cirkeldans van *Thamnophis* hebben gezien en dat deze dans hen aan het embleem van de Orde heeft doen denken. Het is zelfs nog

will become plausible that the circle dance has been observed in former times indeed.

I am still looking for Kalm's publication (P. Kalm(ii) in *Pensylvaniam et Canadam*. 1747) as well as for pictures of 17th century garters worn by North American males. I searched the Internet in vain. Please contact me when you have information on these subjects.

Referenties / References

(URL addresses verified on 7 Nov. 2004)

Boulton, D'A.J.D., 1987. *Knights of the Crown: the monarchical orders of knighthood in later medieval Europe, 1325-1520*. The Boydell Press, Woodbridge.

Bryson, B., 2004. *Een kleine geschiedenis van bijna alles*. Atlas, Amsterdam/Antwerpen. (A short history of nearly everything. Broadway Books, New York).

Fitzinger, L. J. F. J., 1843. *Systema Reptilium*. Braumüller & Seidel, Vindobonae (Vienna).

Hulth, J.M., 1922. 'Bref och skrivelser af och till Carl von Linné. Första afdelningen. Del. VIII. Bref till och från Svenska enskilda personer Kalm-Laxman'. *Utgifna och med upplysande noter försedda af J. M. Hulth*. Stockholm, Akademiska Bokhandeln.

Kalm, P. & A.B. Benson, 1750/1966. *Peter Kalm's travels in North America*. Dover Publications, New York.

Linnaeus, C., 1758. *Systema Naturae*. Tomus I, 10th edition. Curt, Halae Magdeburgicae.

Rossman, D.A., N.B. Ford & R.A. Seigel, 1996. *The Garter Snakes: evolution and ecology*. University of Oklahoma Press, Norman and London.

Tjaden, M., 2004. 'Thamnophis sirtalis sirtalis: geheimzinnige cirkeldans'.



sterker. Wanneer de slang zijn rondjes draait, steekt de punt van de -dunne - staart vaak ergens even naar buiten (fig. 2). Dikwijls is de kop daar dan ook in de buurt. Wanneer de slang met de klok mee draait, lijkt het beeld wel heel erg veel op de hoofdletter Q ofwel op het symbool van de Orde, met de kop op de plaats van de gesloten gesp, terwijl de staart net als het eind van de riem van de orde er vlakbij onderuit steekt (fig. 2A). Draait de slang de andere kant op, dan krijgen wij het spiegelbeeld (fig. 2B). Ook deze vorm bestaat voor het tweedimensionale symbool van de Orde. Het is dus mogelijk, dat het symbool van de Orde van de Kousenband dit geslacht deze naam heeft gegeven, dan wel de associatie met de kousenband heeft versterkt.

Dit verhaal is natuurlijk speculatief, maar uit enkele volksverhalen zal blijken dat de dans in vroeger tijden wel degelijk moet zijn waargenomen. In een volgend artikel zullen deze verhalen aan de orde komen.

Voor informatie over de gezochte publicatie van Kalm (P. Kalm(ii) in *Pensylvaniam et Canadam* 1747) houd ik mij warm aanbevolen, evenals voor een afbeelding van een kousenband zoals die in de 17e eeuw in Noord Amerika door de mannen werd gedragen. Op het Internet kon ik hier over niets vinden.

Bionieuws 14 (2): 16.

Verveen, A.A. & Tj. De Cock Buning, 2003. De rondcirkelende slang: (2) *Thamnophis sirtalis* / The circling serpent: (2) *Thamnophis sirtalis*. *Litteratura Serpantium* 23 (3): 109-123.

Verveen, A.A. & Tj. De Cock Buning, 'De cirkeldans van de kousenbandslang' / 'The circle dance of the Garter snake'. *Litteratura Serpantium* 25 (2005), 19-34.

Voort, Marcel van der, 2003. 'De rondcirkelende slang I' / 'The encircling snake I'. *Litteratura Serpantium* 23 (3): 100-108.

Internetreferenties / Internet references

Beltz, E., 2003 *Translations of the scientific names of the reptiles and amphibians of North America*. <http://ebeltz.net/herps/etymain.html#Snakes>, October 10, 2003.

British monarchy, official website. *The Order of the Garter*. <http://www.royal.gov.uk/output/Page490.asp>.

Graham, D., 1997. *Garter snake fact sheet*. Department of Game, Fish and Parks, Division of Wildlife, Pierre, South Dakota . <http://www.northern.edu/nat-source/REPTILES/Garter1.htm>.

Harlansson of Gotland, K., 2001. *The Order of the Garter*. <http://www.dragonbear.com/garter.html>.

Neitz, J., MRFfriends website. *The most noble Order of the Garter*. <http://mrffriends.tripod.com/garter/historic.html>.

Schwenkmeyer, D., 2004. *Thamnophis hammondi*, Two-striped Gartersnake <http://www.sdnhm.org/fieldguide/herps/tham-ham.html>.

Wellesley College, 1998. <http://www.wellesley.edu/Activities/homepage/web/Species/agartersnake.html>.